

MAGIC NATIONAL DISPATCHES

Mapping Muslim Women Voices
and Gendered Islamophobia and
Stereotypes in Media

A dispatch written by Media Diversity Institute



This project is co-funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020) under Grant Agreement no. 963678



Introductie

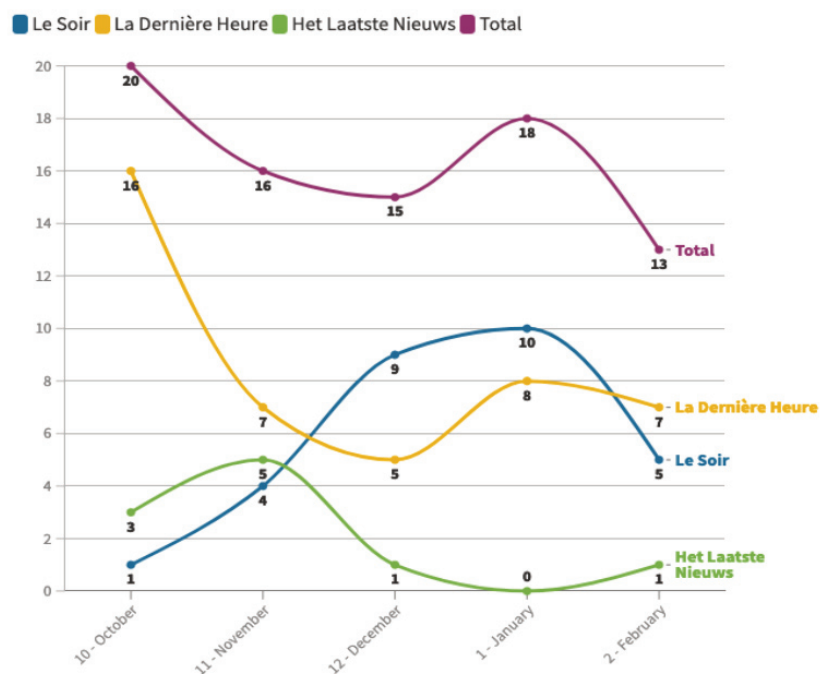
Het MAGIC-project (**M**oslim women and communities **A**gainst **G**ender **I**slandphobia in so**C**iety) heeft tot doel gendergerelateerde islamofobie in de media in België en Spanje te voorkomen door middel van verschillende activiteiten, waaronder mediamonitoring. Dit rapport dat geïnitieerd is door het Media Diversity Institute, presenteert de resultaten van de tweede monitoringperiode van de geselecteerde Belgische media en bestrijkt de periode van oktober 2021 tot februari 2022. De drie Belgische media die in het kader van dit project worden gevolgd zijn *Le Soir*, *La Dernière Heure* en *Het Laatste Nieuws*, terwijl de drie Spaanse media die Al-Fanar observeert *El País*, *La Razón* en *ABC* zijn.

In het kader van het project werd een specifieke methodologie ontwikkeld om kwalitatief en kwantitatief te analyseren hoe deze zes media verslag uitbrengen over moslima's. Het is belangrijk om op te merken dat alleen artikelen van personeelsjournalisten of van de redactie van de gemonitorde media in aanmerking zijn genomen. Alle andere informatie met betrekking tot de criteria voor het filteren van de artikelen en de gesystematiseerde gegevens is te vinden in de methodologiedocumentatie.

De resultaten van dit rapport werden voorgelegd aan Belgische experts tijdens de tweede nationale online consultatie (zie deel 5 voor meer details).

Algemene bevindingen

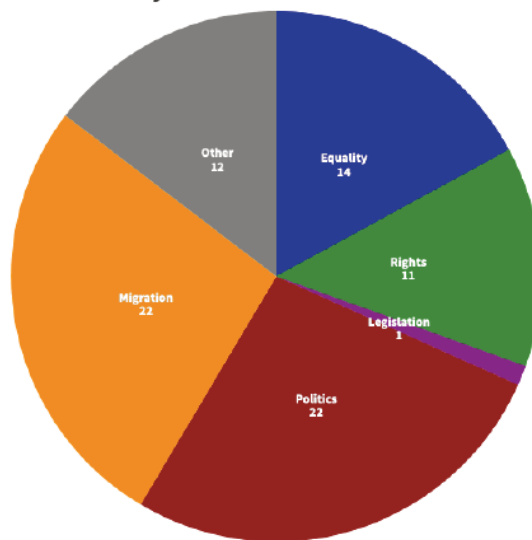
Gedurende deze periode van 5 maanden werden 82 artikelen geïdentificeerd, wat een veel kleiner aantal is in vergelijking met de 122 artikelen die in periode 1 werden geïdentificeerd. Terwijl *Le Soir*-artikelen gehalveerd zijn in vergelijking met de vorige periode, vertegenwoordigden de artikelen van *La Dernière Heure* meer dan 50% van de resultaten. Dit heeft het type verzamelde artikelen sterk beïnvloed. De resultaten van *Het Laatste Nieuws* bleven consistent over beide periodes: tussen 0-5 artikelen/maand.



Zoals we kunnen zien, hadden de artikelen die onder onze zoektermen werden gevonden voornamelijk betrekking op:

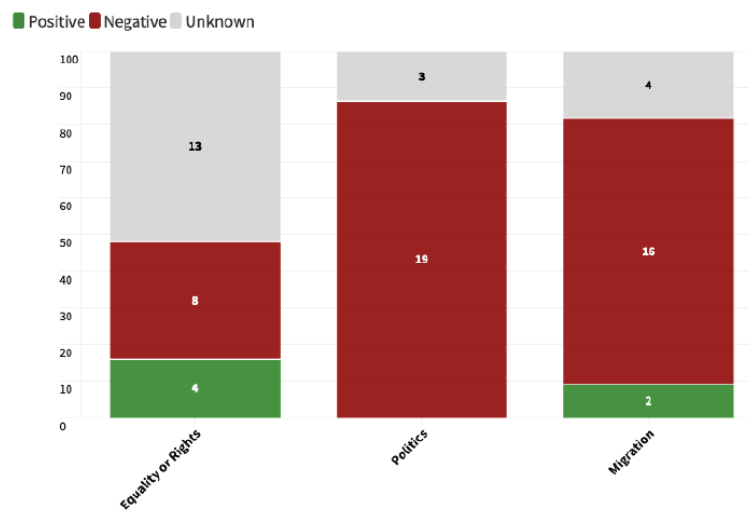
1. Artikelen over ongelijkheid, waarmee moslimvrouwen worden geconfronteerd of over hun mensenrechten en burgerrechten wordt gesproken.
2. Artikelen die moslimvrouwen bespreken, gezien door de standpunten van politici die met elkaar in discussie gaan via openbare statements.
3. Artikelen die moslimvrouwen presenteren door het prisma van migratie, hetzij hun eigen migratie van of naar België of die van iemand anders.

Primary Issue covered in the Article



Eigen productie

Muslim Community Opinion by Issue Covered



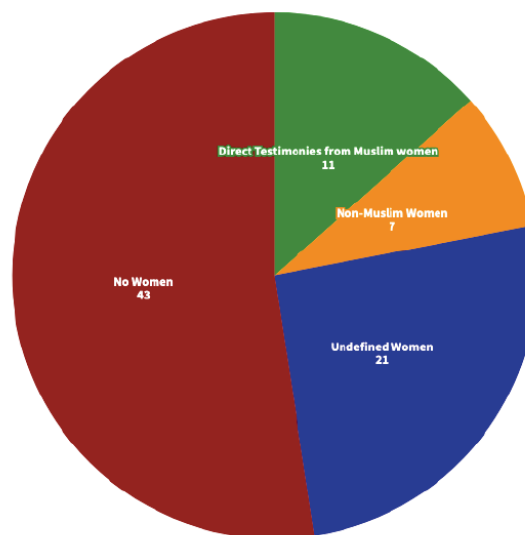
Eigen productie

Artikelen die moslimvrouwen presenteren als onderwerp van politiek debat of “migranten” vertegenwoordigen 67% van de artikelen die de moslimgemeenschap negatief presenteren. Daarentegen bevatten artikelen over gelijkheid of rechten vier van de slechts zes artikelen die de moslimgemeenschap in een positief daglicht stellen. Houd er echter rekening mee dat veel artikelen die moslimvrouwen schijnbaar positief presenteren, dit doen in tegenstelling tot moslimmannen, en dus vaak in tegenstelling tot de moslimgemeenschap als geheel.

Gebrek aan stemmen van moslimvrouwen

Helaas wordt in al deze artikelen die voornamelijk over vrouwen gaan, zelden een beroep gedaan op vrouwelijke stemmen voor getuigenissen. Bovendien identificeert slechts 13,41% van de artikelen de vrouwen duidelijk als moslims in het artikel. Zelfs als we aannemen dat de ongedefinieerde vrouwen allemaal moslim zijn, laat het totaal nog steeds slechts 39% van de artikelen over die de stemmen bevatten van de vrouwen die ze lijken te bespreken.

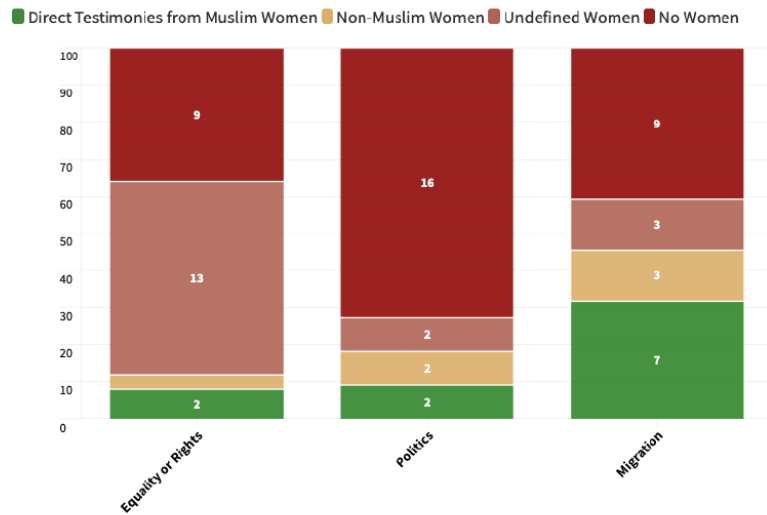
Women's Voices collected in the Article



Eigen productie

We kunnen duidelijk zien dat artikelen die moslimvrouwen behandelen, door de nadruk op hun rechten of ervaring van ongelijkheid, veel vaker de getuigenissen van deze vrouwen bevatten dan artikelen die naar hen verwijzen als het onderwerp van politiek discours. De artikelen met betrekking tot migratie bevatten meestal directe getuigenissen van moslimvrouwen, maar hun focus ligt vaker op de religieuze identiteit van deze vrouwen dan echt op hun ervaring of perspectief.

Women's Voices by Issue Covered in the Article

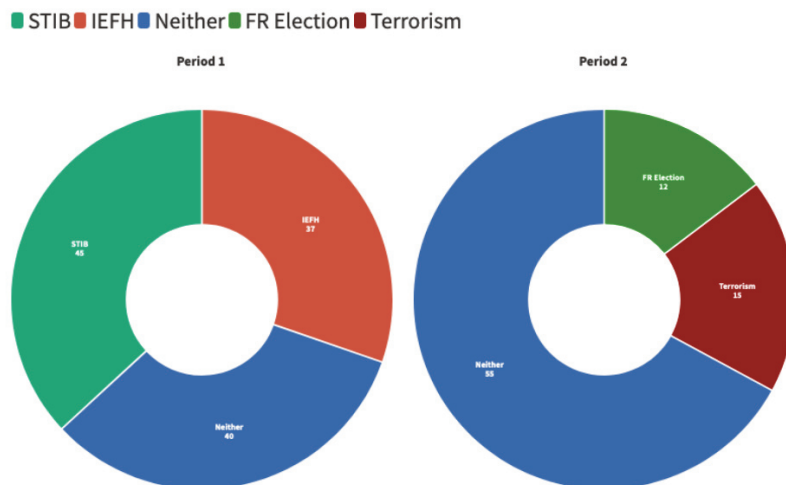


Eigen productie

Meer persoonlijke verhalen dan grote thema's

De tweede periode werd minder gekenmerkt door grote thema's en meer gericht op persoonlijke verhalen, met uitzondering van twee kleine thema's die naar voren kwamen in de Franstalige monitoring: de Franse verkiezingen (voornamelijk de extreemrechtse kandidaten) en terrorisme. (Beide over teruggekeerde uit Syrië en lopende processen in Parijs en Brussel.)

Coverage of Primary Themes in Periods 1 & 2



Eigen productie

We merken op dat veel van deze "persoonlijke verhalen" afkomstig zijn van La Dernière Heure en representatief zijn voor de berichtgeving van die media. De monitors merken op dat in veel Franstalige artikelen moslimvrouwen vaker worden gerepresenteerd als "manipulatief", terwijl in de Vlaamse monitoring moslimvrouwen vaker worden geïnfantiliseerd en als "slachtoffer" worden voorgesteld.

Casestudy 1: Marc versus zijn “ex-vrouw” in Marokko

Deze zaak gaat over Marc, een gescheiden vader die zijn zoon in Meknes opspoorde nadat zijn niet nader genoemde ‘ex-vrouw’ hem daarheen had gebracht na een geschil over de voogdij en echtscheidingsregelingen. Hoewel men zich met Marc kan inleven missen de artikelen over deze zaak de nodige onpartijdigheid voor dergelijke gevoelige zaken. Ter illustratie: het perspectief van de vrouw is zelden besproken, ze wordt alleen beschreven in vergelijking met haar ex-man en haar naam wordt niet gegeven. Marc wordt daarentegen vaak als “famieliman” en “succesverhaal” voorgesteld en wordt hij regelmatig geciteerd.

Hoewel er nooit over de religie van de vrouw wordt gesproken, wordt er voldoende gewicht gelegd op haar Marokkaanse achtergrond en haar status als ‘Ander’ om aan te nemen dat ze wordt beschouwd als een lid van de moslimgemeenschap.

“Voilà neuf mois que je n’ai aucune idée du lieu où se trouve mon fils” : Marc dépose plainte au Maroc pour enlèvement d’enfant

Voici comment Marc, en prison à Meknès, est tombé dans le traquenard au Maroc

Marc, en prison au Maroc, victime du chantage de son ex-femme: "Elle réclame 8 000 € par mois et une villa avec piscine en Espagne"

Zoals we kunnen zien, signaleren de headlines de partijdigheid die overal in de hoofdtekst te vinden is: Marc is de enige die wordt geciteerd, het kind wordt voorgesteld als “zijn kind”, zijn benarde toestand wordt beschreven als een “val” en ten slotte zijn ex- vrouw wordt alleen genoemd in de context van financiële eisen die als “chantage” worden gepresenteerd.

Casestudy 2: Racistische ondertitelcitat

De volgende koppen bevatten allemaal citaten met negatieve meningen over moslimvrouwen en hun gemeenschap. Dit roept vragen op over het problematisch gebruik van citaten in koppen en de schadelijke plausibele ontkenning die journalisten en hun publiek bieden.

**“Jouw volk maakte deze rommel, dus ruim jij het nu maar op”:
getuigenissen over racistische regiomanager Action lopen massaal binnen**

Vrouwen met losse kledij en hoofddoeken in zwembad , schepencollege onderzoekt de zaak: “Dit kan helemaal niet”

“Rot op met je boerka. Het zijn net pinguïns”: Erica Meiland overrompeld door haat na uitspraken over islam

Het is opmerkelijk dat in de laatste twee artikelkoppen, moslimvrouwen die het slachtoffer zijn geworden, worden beschouwd als de 'dader' of gezien worden als degenen die het slachtofferschap van de ander(en) hebben veroorzaakt. De monitors beschouwen dit fenomeen als symbolisch voor de gendergerelateerde islamofobie die in deze monitoringperiode is vastgesteld.

Reacties en feedback uit het consultatieproces

De resultaten van dit rapport werden gepresenteerd tijdens de tweede nationale consultatie online gehouden op 25/03/2022, waaraan de volgende Belgische experts deelnamen: Sarah El Massaoudi, Billy Dopchie, Layla Oumourgh, Mouad Salhi en Helena Cazaerck.

Slachtoffers versus daders

Er volgde een rijke discussie uit de bevinding die benadrukte hoe moslimvrouwen vaak worden voorgesteld als sluw ('manipulatief') of slachtoffers. Terwijl sommige deelnemers het erover eens waren dat 'slachtoffers' of 'manipulators' goed overeenkwamen met de negatieve representatie van moslimmannen als 'slachtoffers' of 'agressors', zeiden anderen dat ze moslimmannen bijna nooit als slachtoffers zagen. Een van de deelnemers illustreerde dit punt door te verwijzen naar gevallen waarin moslimmannen het slachtoffer zijn van conflicten - bijvoorbeeld de crisis in Afghanistan - en toch vaak nog steeds als een potentiële bedreiging zullen worden beschouwd (voor de westerse samenleving als ze bijvoorbeeld vluchtelingenstatus krijgen). Ze worden aldus zelden als echt slachtoffer gezien om nodige hulp te rechtvaardigen.

De deelnemers waren het er grotendeels over eens dat verhalen die moslimvrouwen infantiliseren en tot slachtoffer maken bijgevolg resulteren in de ondermijning van vrouwen en de ontmenselijking van de moslimgemeenschap. Dit is in lijn met observaties van de monitors in periode 1 en 2, waar ze slachtofferschap/humanisering van moslimvrouwen alleen waarnamen als ze werden gezien als 'rebellend' tegen moslimmannen en/of hun gemeenschap.

Weerspiegelen tabloids het medialandschap?

Een van de deelnemers zette vraagtekens bij de beslissing van het project om de Vlaamse tabloids te monitoren, aangezien ze niet als representatief worden beschouwd voor de Vlaamse pers. Een andere deelnemer antwoordde dat ze niet geloven dat andere Vlaamse kranten in feite zo verschillend zijn. Volgens deze deelnemer wordt ondanks het gebruik van meer verfijnde of subtielere taal in niet-sensatiekranten in tegenstelling tot tabloids, missen ze allemaal toch de nodige kwaliteit met betrekking tot de representatie van moslims en moslimvrouwen. Zonder te ontkennen dat er individuele journalisten zijn die het nodige bewustzijn hebben, bemerken de deelnemers dat er zeer weinig uitzonderingen zijn op dit systemisch en geïnstitutionaliseerd probleem.

De monitors vinden de keuze om tabloids op te nemen in dit project aldus belangrijk, omdat ze een populaire stem zijn met een breed lezerspubliek en dus zeer invloedrijk.

Moslims als actieve bijdragers aan de samenleving worden vaak niet als nieuwswaardig gezien

Afgezien van de negatieve verhalen die moslimvrouwen eenzijdig dan wel verkeerd representeren, merkte een van de deelnemers op dat er ook een enorme kloof is in het oppikken of publiceren van positieve verhalen. De deelnemer gaf het voorbeeld van hun eigen pogingen om de media te betrekken bij een verhaal over de jaarlijkse bloedinzameling van het Rode Kruis in een moskee – een initiatief dat al 15 jaar bestaat. Het Rode Kruis in Luik beschouwt deze specifieke bloedinzameling als een van hun meest succesvolle vanwege de hoge deelnamegraad en de hoge (95%) levensvatbaarheid van het verzamelde bloed.

De deelnemer merkte op dat hun organisatie elk jaar de media benaderd met als doel berichtgeving over dit verhaal. Ondanks deze pogingen zijn er zelden verhalen over deze gebeurtenis gepubliceerd. In feite is deze gebeurtenis ongeveer 4 jaar geleden slechts één keer besproken door een christelijke radio in een interconfessioneel verhaal. Volgens de deelnemers is deze illustratie slechts één voorbeeld van een groter probleem: op zichzelf staande of apolitieke nieuwsverhalen over moslims worden vaak niet als nieuwswaardig beschouwd.

Verlammend effect op kritische stemmen

Sommige deelnemers merkten van zichzelf en/of moslimvrouwen in hun netwerk op dat ze zich terugtrekken van mediaverzoeken en journalisten vanwege de herhalende en stereotiepe vragen die ze vaak krijgen over hun moslimidentiteit. Deelnemers voelden zich afgewezen of niet serieus genomen door journalisten wanneer ze standpunten uitten die niet strookten met de stereotypen die aan moslims in België worden toegeschreven. De ontmenselijking van moslimvrouwen in de media heeft er ook toe geleid dat veel moslimvrouwen zich zorgen maken dat hun stem wordt gecoöpteerd of dat ze verkeerd worden gerepresenteerd als ze besluiten om met de media in zee te gaan.

Als gevolg hiervan merkte een van de deelnemers op dat sommige leden van de moslimgemeenschap aparte mediakanalen hebben gecreëerd weg van de mainstream – ook wel ‘media safe spaces’ genoemd. Een van de deelnemers verwelkomt dit fenomeen en ziet het als een mogelijkheid voor een meer accuraat en genuanceerd beeld van moslims, terwijl een andere deelnemer zich zorgen maakte dat dit zou leiden tot verdere uitsluiting van moslimstemmen van reguliere media.

Problematisering van headlines

De monitors vroegen de deelnemers om hun reflecties over het gebruik van koppen (‘headlines’) met racistische of negatieve citaten over moslima’s. Opgemerkt wordt dat uit de kopvoorbeelden van Het Laatste Nieuws moslimvrouwen die het slachtoffer zijn van iets of iemand vaak bijna niet als persoon worden gepresenteerd door gebruik van passief geformuleerde zinnen.

De deelnemers hadden ook het gevoel dat journalisten zich verschuilen achter de persoon die het laatste woord heeft in het publicatieproces en rechtvaardigen het gebruik van dergelijke headlines als een redactionele keuze om lezers naar zich toe te trekken. Een ander standpunt dat de deelnemers vaak van journalisten horen, is dat de inhoud van de tekst belangrijker is dan de

headline/kop. Hoewel dit waar kan zijn, blijft het zo dat veel mensen een artikel niet verder lezen dan de headlines, vooral als het een artikel betreft waarvoor ze moeten betalen.

Een andere deelnemer gaf een aanvullend voorbeeld waarin het belang van headlines werd benadrukt. De deelnemer verwees naar een verhaal die ging over moslimontwerpers en hun werk in de mode-industrie. Het verhaal zelf gaf een goede gedetailleerde beschrijving van het werk van de professionals in kwestie, maar de kop met de titel 'Aanbidders van Armani en Allah' kwam over als neerbuigend en het uitlokken van spot voor zowel iemands professionele carrière als geloof. Met deze, en vele andere voorbeelden in het achterhoofd, waren alle deelnemers het erover eens dat er meer aandacht moet worden gegeven aan het schadelijk gebruik of misbruik van headlines.

About the project:

MAGIC is a project which aims to prevent gendered Islamophobia in Spain and in Belgium, in particular in media outlets, and to draw lessons useful for other European countries. It is funded by the European Commission, within the framework of the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme.

In the span of two years MAGIC will work to map gender islamophobia in Belgian and Spanish newspapers with a twofold objective: to provide Muslim communities' leaders, Muslim women, and CSOs working on diversity with skills and tools to recognise and stand against stereotypes against Muslim women in public narratives and to promote inclusiveness of Muslim voices in the media.

MAGIC will do so not only through training of journalists & capacity enhancement and promoting awareness campaigns but also by fostering knowledge, dialogue, and mutual cooperation among Muslim communities' representatives, Muslim women, and CSOs and media practitioners.

Follow us at <https://magic.iemed.org/>

An information elaborated by Media Diversity Institute.

This publication reflects only the views of the author(s); the European Commission and the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union are not responsible for any information it contains. Its contents are the sole responsibility of the authors and do not necessarily reflect the views of the European Union or the European Institute of the Mediterranean (IEMed).